մել։ Բովանդակ ուսումնասիրութիւնն մեծ խնամքով կատարուած է, ուր ակներեւ կը ցոլանան ամէն ընթերցողի աչքին՝ նիւթոյն քաջ հմտութիւն, կարեւոր աղբերաց լաւ ծանօթութիւն եւ լուրջ քննասիրութիւն, որ պատիւ կը բերէ հեղինակին. փափաքելի էր նոյնն հայերէն խմբագրութեամբ եւս տեսնել, զոր անշուշտ չի յապաղեր կատարել Մեծ. Հեղինակը. կը շնորհաւորենք հեղինակին յաջողութիւնն իւր ձեռնարկին մէջ եւ կը մաղթենք ուրիշ նման երկասիրութիւններով ալ ճոխացընել հայ գրականութիւնն եւ լուսաւորել ազգային պատմութեան մութ խորշերը։ Հ. Ն. ՍԵՄՈՆԵԱՆ

ՀԻՆ ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՀԵՔԵԱԹՆԵՐ ԽՈՏՈՐՋՐՈՑ, հաւաքեց Հ. Մ. Հաճեան, Մխիթ. Ուխտեան, Վիեննա 1907։

Մատենս ժողովրդական հեքեաթներու քաղուածոյք մըն է։ Հեքեաթներն ընդհանրապէս քան հատ են, հետաքրքրական եւ զուարճալի. յաջող են մանաւանդ Ղ-ջի գրլի, Օտուզ ղրբոյն է- ալջիկ, Ազատին, Ճանուսլի, Թափլիսլի, Թիֆոհոքուն, Սըրլի փէսլի, Տամլիկի է- խաչ շուլոզ գրլի հեքեաթներն։ — Մեծ. Հեղինակն ծանօթ է արդէն 1904ին հրատարակած "Երէքեր, Աստուրեր, Հայեր-Բեր եւ Խոտորջրոց" գրքով։ Այժմեանը նոյն գաւառականով զբաղող երկրորդ աշխատասիրութիւնն է։ Խոտորջրոյեցիք, ինչպէս ընդհանրապէս ամէն գիւղականք, տովորութիւն ունին աշնան եւ երբեմն ձմեռան իրիկուններն քանի մ'ընտանիք մէկ տուն ժողվուելով՝ միչեւ գրեթէ կէս գիշեր նստելու. եւ այս ժամանակն անձանձրոյթ անցընելու համար, ինչպէս Յարգոյ Հեղ. ալ կ'ըսէ իւր յառաջաբանին մէջ, ծերերէն (մանաւանդ պառաւներէն կամ Մուսներէն) սմանք այս եւ նման հեքեաթներ կը պատմեն։ Այսպիսի առիթներու մէջ անձամբ գրելով կամ այլոց գրել տալով՝ ջանացած է Հաւաքիչն տեղական լեզուն պահպանելով՝ գաւառին հեքեաթներն ներկայացընել, եւ իւր այս նպատակին հասած է յաջողութեամբ։ Գեղեցիկ են նաեւ իւրաքանչիւր հեքեաթին կից ծանօթութիւնք, առակն, կը կարծենք, մատենիս յարգն աւելի կը բարձրանար, եթէ ծանօթութեանց մէջ տեղական եւ առար (տճ.) բառերու միջեւ զանազանութիւն եղած ըլլար, կամ գոնէ գրքոյկին վերջը բնիկ բառերու ցանկ մը կցուէր, ուր այս բառերն իրենց այլ եւ այլ նշանակութեանց եւ գործածութեանց համեմատ որոշ մեկնուած ըլլային։ Ընթերցողին, եթէ տեղեակ չըլլայ տեղական լեզուին, դժուարահասկանալի պիտի ըլլան շատ տեղ բառերու նշանակութիւնք, որով եւ խօսքին իմաստն, գաւառական բառք գաւառականով մեկնուած ըլլալուն պատճառաւ։ Մէկ երկու տեղ ալ տպագրութեան սխալներ եղած են, որոնց իմաստն ոչ-տեղացի մը գժուարաւ կրնայ հասկընալ. այսպէս (էջ 14 տող 16) ղրոը ըլլալու է մայ (մայրս), կամ (էջ 48 տող 18) ուանուն փոխանակ մանուն եւն։ Լեզուական սեղմունք ինչպէս առհասարակ ամէն գաւառի, այնպէս եւ հոս կը տեսնուին, գ.-օր. հայ, մայ, մանչ, ալջիկ, ինֆոսայ եւ նմանք, փոխանակ հայր մը, մայր մը եւն, որոնք ընդհանրապէս գժուարաւ գրի կ'առնուին։ — Որչափ կը տեսնուի Մեծ. Հեղ. լոկ իւր բնակած տեղւոյն հեքեաթները ժողոված է, եւ եթէ միայն մէկ Թաղէ մ'այսչափ քովէքով կրցած է բերել, տարակոյս չկայ թէ Խոտորջրոյ եօթը Թաղերէն հաւաքելով՝ բաւական ստուար հատոր մը պիտի կարենայ կազմել։ — Անշուշտ վերջինը չէ աշխատասիրութիւնս եւ յոյս ունինք որ Ց. Հ. տակաւին այսպիսի նաքարակիսաներով պիտի հարստացընէ հայ բանասիրաց եւ լեզուաքննից գանձանակը։ Հ. Ց. Հ.

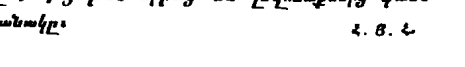

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ — Հայ հասարակութիւնն ի Պերզամոն եւ Պերզամացին կայսերական զօրի վրայ, 225։

ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ — Պատճառաց գիրքը. 228։ — Նոր հէ քնական ուսումնասիրութիւն, 235։ — Ցուցակ ձեռագրաց Թաւրիզի. 238։

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ — Սարգիս արքեպ. Սարաֆեան եւ իւր ժամանակը 1720–1775, 241։

ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԱԿԱՆ – Հայկականք, 248։

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍԱԿԱՆ — Ter-Minassiantz Dr. Erwand. Die armenische Kirche etc. 252. — Հին աւանդական հեքեաթներ Խոտորջրոյ, 256։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՂ ԵՒ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ ԽՄԲԱԳԻՐ

Հ. ՌԱՓԱՅԷԼ Վ. ՊԱՐՈՆՅ

ՎԻԵՆՆԱ, ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ

digitised by A.R.A.R.@